

Svære rammevilkår for forhandlinger om budget 2023-2026

Rebild Kommune har i 2022 et budget på ca. 2,5 mia. kr. Udgifterne er fordelt på en lang række serviceområder, hvor kommunen til dels udfører opgaver efter lovgivning, dels har et lokalt råderum fx i forhold til serviceniveau og prioritering af såkaldte anlægsudgifter (fx til bygninger og infrastruktur). Byrådet skal til efteråret vedtage budgettet for 2023, og det indledende arbejde er gået i gang.

Byrådets årlige opgave med at fastlægge budget – og snærende begrænsninger

Den største indtægtskilde for en kommune er skatteindtægter. Hovedparten består af indkomstskat, men skatteindtægterne består også af selskabsskat og grundskyld.

En del indtægter fra borgere og virksomheder kanaliseres videre til staten, som giver dem tilbage til kommunerne i form af et statstilskud, der i Rebild udgør omkring ca. 20 pct af Rebild Kommunes indtægter.

Hvor meget kommunerne under ét skal have i tilskud fra staten, aftales mellem KL og regeringen i juni og afhænger af flere ting. Blandt andet af, om regeringen ønsker om at føre en ekspansiv finanspolitik, som under corona-nedlukningen - eller det modsatte når landets økonomi er "overophedet", som den er nu.

Den 8. juni indgik regeringen og KL den årlige økonomiaftale, som fastlægger rammerne for kommunernes økonomi det kommende år og statens bidrag hertil. Indblik i aftalens økonomiske konsekvenser foreligger i starten af juli, når KL har regnet aftalen igennem. Umiddelbart indeholder aftalen ingen store overraskelser – den virker lige så stram, som regering havde annonceret. Det betyder, at den økonomiske situation i Rebild Kommune er lige så svær at få løst som forudset. Rebild Kommune står umiddelbart overfor en budgetforbedringsopgave på i størrelsesordenen 30-40 millioner kr. om året. Den opgave findes der ingen nemme løsninger på.

Derudover udlignes kommunernes økonomiske vilkår via den såkaldte udligningsordning. Det betyder, at kommuner, uanset om borgere har høj eller lav indkomst, samt om borgerne har større eller mindre behov for ydelser fra kommunen, har mulighed for at levere et serviceniveau, der er nogenlunde ensartet. Udligningen mellem kommuner sker således både ud fra, hvor meget kommunens borgere betaler i skat og ud fra, hvor meget de vurderes at have brug for ydelser fra kommunen.

Rebild Kommune bidrager til udligningen mellem kommunerne. Det skyldes, at den indbyggede logik i udligningssystemet er, at Rebild Kommune på baggrund af sin borgersammensætning ikke har behov for at bruge det samme beløb pr. borger på dagpleje, skole, sundhed, overførselsindtægter og ældrepleje som andre kommuner. Rebild Kommune er således målt på socioøkonomiske parametre begunstiget af ressourcerstærke borgere. Det betyder imidlertid, at Rebild Kommune i disse komplekse regnestykker skal ligge markant under landsgennemsnittet på udgiftsniveau. Populært sagt vil Rebild Kommune med dette afsæt bruge for mange penge, hvis man på alle serviceområder brugte blot, hvad der svarede til landsgennemsnittet.

Borgerne i Rebild kan betale mindre i skat end landsgennemsnittet, hvorfor Rebild Kommune modtager over 100 mio. kr. i udligning fra beskatningsgrundlag. Rebild Kommunes borgere kan dog betale mere i skat end gennemsnittet i Nordjylland, men udligningen sker naturligt nok ud fra gennemsnittet i landet.

Samlet set bidrager Rebild Kommune til udligningen – altså populært sagt afleverer penge – hvilket skyldes stærke borgere. Det gælder, selv om borgernes indtægtsniveau er mindre end på landsplan, og Rebild Kommune derfor modtager penge af den grund.

Faktaboks: Indtægter (mio. kr.)	
Indtægter i alt	2.500
Brugerbetaling og refusioner	475
Skatteindtægter i alt	1.500
Indkomstskat	1.400
Ejendomsskat	85
Selskabsskat	15
Udligning i alt	-20
Udligning af beskatningsgrundlag	110
Udligning af udgiftsbehov	-130
Statstilskud	545
<i>Fortegn: +=indtægt, -=betaling</i>	

Efter at regeringsaftalen er indgået primo juni, skal landets 98 kommuner nu forhandle fordelingen af en forbrugsramme for serviceudgifter og anlægsudgifter på plads imellem sig.

En udfordring for kommunerne i den forbindelse er, at bidraget fra staten kommer med bindinger, der lægger et loft over, hvor mange penge kommunerne må bruge til serviceudgifter og anlægsudgifter – uanset om kommunen har råd til mere. Overholder kommunerne ikke lofterne, reducerer staten kommunernes tilskud. Disse lofter begrænser kommunens mulighed for selv at prioritere. De bliver fordelt mellem kommunerne i et komplekst forløb, hvor der kun tages udgangspunkt i tidligere udgifter. Det udfordrer mange kommuner – og også Rebild Kommune. For en kommune med stor befolkningstilvækst som Rebild Kommune bliver det en udfordring – navnlig med den indgåede økonomaftale mellem regeringen og kommunerne – at finde rum til at kunne afsætte nok budget til nye borgere.

Serviceammen er for den enkelte kommune fastsat ud fra forrige års budget. For en vækstkommune som Rebild gør serviceammen det derfor overordentligt svært at udvide budgettet til flere børn og ældre. Fordelingen til den enkelte kommune sker således ikke ud fra antallet af borgere, men ud fra forrige års budget.

Anlægsrammen forventes ligeledes baseret på 10 års historik, altså det gennemsnitlige historiske anlægsniveau 10 år tilbage. En kommune med stor befolkningsvækst som Rebild Kommune har et naturligt behov for at bygge nye institutioner for at imødegå behovet affødt af disse nye borgere, og her giver denne ramme en særlig udfordring, når anlægsbudgettet skal lægges. Til illustration har Rebild Kommune i 2022 et anlægsloft på 80 mio. kr., og det koster 20-30 mio. kr. at bygge en ny daginstitution, som der aktuelt er behov for 2 til 3 af i henholdsvis Nørager, Skørping og Støvring. Ud over daginstitutioner skal kommunen måske bygge en ny skole, der koster på den anden side af 200 mio. kr. Hertil kommer anlægskroner til almindeligt vedligehold, sikre skoleveje og anden nødvendig infrastruktur. Derved bliver det

generelt en vanskelig opgave at få økonomien til at række til alle de anlægsprojekter, som byrådet gerne vil prioritere.

Byrådet har i forlængelse af regnskabet for 2021 overført ubrugte anlægsbeløb på 137 mio. kr. til 2022. Disse anlægsprojekter fra tidligere år er vedtaget under andre rammevilkår end de aktuelle. Økonomiudvalget har derfor besluttet, at det bliver aktuelt at genvurdere disse, med sigte på om nogle skal sættes på pause og udskydes til senere år eller helt omprioriteres til andre og aktuelt mere presserende formål.

Rebild Kommune kender endnu ikke de kommende rammer for service og anlæg, som budgettet for 2023 skal holde sig indenfor. Men med afsæt i de aktuelle signaler fra regeringen om, hvad landet har råd til, og hvordan Danmark må prioritere, er det Økonomiudvalget i Rebild Kommunes vurdering, at kommunen står over for en hård prioriteringsopgave i forbindelse med budgetlægning for 2023-2026.

Situationen i Rebild Kommune

Rebild Kommunes økonomi er grundlæggende sund. Rebild Kommunes borgere påfører udgifter for kommunen under landsgennemsnittet, hvilket kommunens økonomi som nævnt også er dimensioneret efter.

Rebild Kommune kan betegnes som en klassisk vækstkommune, som har oplevet en stor forøgelse i befolkningstallet, Der er navnlig flyttet mange nye borgere til kommunen med en god økonomi, som bidrag til kommunens indtægter og skaber stabilitet. Men det har samtidig affødt behov for at udvide kapaciteten på en række områder, herunder bygge dagtilbud til pasning af børn.

Set i forhold til de andre nordjyske kommuner har borgerne i Rebild Kommune en relativt høj indkomst. Set i forhold til hele landet ligger indtægtsniveauet i Rebild Kommune dog stadig under gennemsnittet. Kommunen er således nettoyder af udligningssystemet med 20 mio. kr. i budgettet for 2022.

Det danske samfund har de seneste to år håndteret to store udfordringer i form af coronavirus og krigen i Ukraine. Den offentlige sektor i Danmark har udvist ansvarlighed og fleksibilitet for at sikre et velfungerende og sikkert dansk samfund selv under disse vanskelige forhold. Det gælder også for Rebild Kommune. Både krigen i Ukraine og de afledte effekter af coronavirus har betydning for de rammevilkår, kommunen skal lægge budget indenfor.

Krigen i Ukraine får regering til at reducere anlægsrammen for kommunerne

Krigen i Ukraine har betydet, at kommunen som samfund med kort varsel har skullet tage godt imod fordrevne borgere fra Ukraine. Krigen medfører også, at regeringen af sikkerhedspolitiske årsager, ønsker at frigøre landet for russisk gas. Den målsætning vil regeringen nå ved, at kommunerne bruger færre penge på anlægsprojekter som led i en samlet hård prioritering af landets anlægsressourcer. Krigen i Ukraine skubber desuden til den inflationsspiral, som alle i Danmark mærker. Det kommende dagtilbud i Nørager er eksempelvis blevet omkring 40% dyre end forventet ved budgetlægningen (godt 5 mio. kr.). Det betyder, at kommunernes købekraft på anlægsprojekter bliver udhulet. Reduceret anlægskapacitet er særligt udfordrende for vækstkommuner som Rebild, med behov for udbygning af vuggestuer, børnehaver og skolekapacitet.

Byrådet i Rebild Kommune står derfor over for en svær og hård prioritering af anlægsprojekter. I det arbejde er det efter Økonomiudvalgets opfattelse også nødvendigt at vurdere, om anlægsprojekter, som tidligere er besluttet, kan udskydes – fx til et tidspunkt, hvor priserne har fundet tilbage til et naturligt leje, eller om de kan omprioriteres til andre formål for at sikre kommunen har råd til at gennemføre de mest nødvendige byggeprojekter.

Omstilling og modernisering af kommunens driftsvirksomhed efter coronavirus

Regeringen har tilkendegivet at kommunerne selv må finde penge til de serviceområder, hvor udgifterne stiger. I lighed med kommunerne i resten af landet er der også i Rebild Kommune pres på udgifterne som følge af øget behov for hjælp hos kommunens mest udsatte borgere.

For at håndtere Coronavirus har kommunerne de seneste to år fleksibelt fokuseret på løsninger der bremser smittekæderne og samtidig opretholdt kerneopgaverne vedrørende pasning af børn, undervisning i skoler og pleje af ældre. Hertil kommer indførelse af midlertidige lovændringer blandt andet for overførselsudgifter.

Rebild Kommune har hidtil – i modsætning til mange andre kommuner – ikke haft behov for at foretage visse omstillinger, som kan øge det økonomiske råderum. Sigtet med sådanne omstillinger og moderniseringer er overordnet at tilpasse kommunens service til borgernes fremtidige behov, styrke medarbejdernes faglighed og samtidig drive kommunens driftsvirksomhed så effektivt som muligt.

Med corona pandemien i bakspejlet, medfører de stramme rammevilkår, at kommunens driftsvirksomhed efter Økonomiudvalgets opfattelse igen skal fokusere på at omstille og modernisere til fremtidens behov.